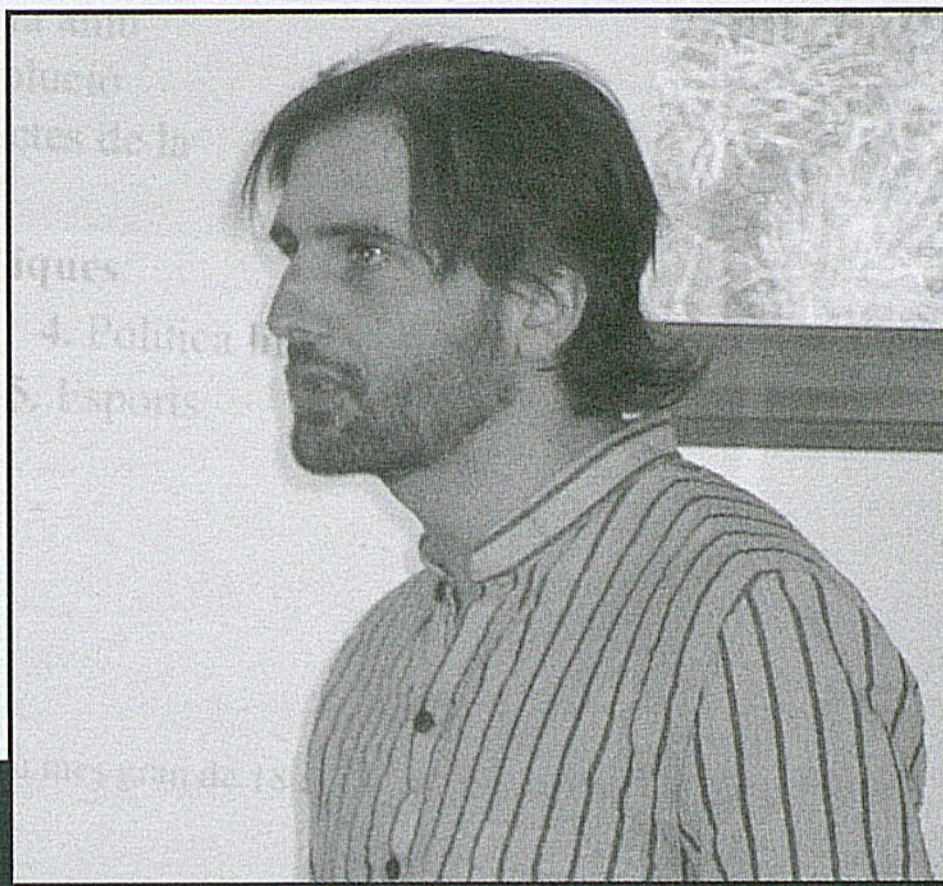

Enquestes d'opinió: l'Observatori

Joan Micó i Ibàñez

No és cap secret afirmar que les societats actuals estan en continu canvi i que són cada vegada més complexes. Qui no ha sentit mai que estem en una societat cada cop més complicada, globalitzada, en una societat amb grans transformacions o directament en una societat en crisi? Doncs bé, és precisament aquesta consciència de *crisi*, que va significar el canvi d'una societat agrícola a una societat industrial, la que va provocar, a mitjan segle XIX, el naixement de la sociologia com a ciència.

Les administracions o els diferents agents socials necessiten, per poder dur a terme les seves intervencions en la societat, dades, estudis, indicadors que puguin mesurar de manera fiable els diferents fenòmens socials. Com més s'apropin les anàlisis a la realitat, més possibilitats tindran de fer rendibles els seus recursos i poder transformar la realitat d'acord amb les seves prioritats (que marca la seva ideologia). Així, en totes les societats occidentals, les diferents ciències socials han tingut una forta embranzida i hi ha un munt de organismes, tant privats com públics, que s'ocupen d'analitzar el fet social.

Dintre d'aquestes ciències, la sociologia, *la seva mirada crítica* (no crítica en el sentit de buscar culpables o innocents, o si una cosa està ben o mal feta, sinó en el sentit de cercar les causes dels fenòmens, de demanar el perquè de tot, fins i tot del que tenim interioritzat com a normal) té un paper molt important.

Quan parlem d'Andorra, una de les seves característiques és precisament la manca de dades fiables i d'indicadors homologables als de la resta de països europeus.

Quins són els motius d'aquesta carència? Segurament. el pas, en tan poc temps, d'una societat agrària de poc més de 5.000 habitants a una societat de serveis de

quasi 80.000 en un lapse de temps relativament curt, amb un creixement molt ràpid en molt poc temps de les administracions, segurament ha fet que no hagin evolucionat, en la mateixa rapidesa, els registres públics.

Una altra possible explicació, si mirem l'evolució dels països del nostre entorn, és que aquests registres i indicadors fiables s'han anat estructurant a mesura que s'anaven desenvolupant els sistemes fiscals. És a dir, els estats moderns, per controlar el pagament d'impostos, han desenvolupat controls de la població mitjançant registres i han creat mecanismes per tenir-los ben actualitzats. A Andorra, amb un sistema fiscal molt lax (fins ara), no hi ha hagut, per tant, aquesta necessitat.

Però com s'analitza la societat?

Quines metodologies són les necessàries per poder comprendre-la i fer teories sobre el seu funcionament? Els pares de la sociologia aviat es van adonar de les dificultats que es deriven d'analitzar un objecte d'estudi tan complex com és la societat i de fer teories de gran abast sobre el seu funcionament que poguessin predir com seria el futur (dificultats que són comunes a la resta de les ciències socials).

És aquesta mateixa complexitat en l'objecte d'estudi la que fa que la sociologia utilitzi una diversitat important de metodologies, que van de les més quantitatives (anàlisis estadístiques, enquestes...) a les més qualitatives (grups de discussió, anàlisi del discurs, observació participant) i escollir les més adients en cada treball en funció del tema estudiat. De fet, en l'actualitat, la major part de les investigacions opten per escollir una pluralitat de metodologies alhora (això s'anomena *triangulació*). Els resultats de les diferents metodologies poden validar o relativitzar el resultat final dels treballs.

Així doncs, és en aquesta diversitat de mètodes en què s'ha d'emmarcar la utilització d'enquestes, com una eina més de l'ampli ventall que se'n necessita per arribar a la comprensió del fet social. Naturalment aquesta metodologia té les seves limitacions: hi ha autors¹ que destaquen que les enquestes simplifiquen massa la realitat, que volen quantificar realitats poc mesurables amb números, que moltes respostes poden estar condicionades pel que és desitjable socialment² o la possible influència de l'enquestador i que, en general, hi ha un abús de la seva utilització... Tot i aquestes crítiques, però, cal dir que les enquestes fetes d'una manera rigorosa i ben adequades a l'objecte d'estudi poden aportar moltes dades interessants per a la comprensió de molts fenòmens socials.

Un subgrup dins del món de les enquestes són les d'opinió pública. De fet són una tècnica d'investigació social relativament recent però que ha assolit una gran presència en les societats modernes, fins a convertir-se en un recurs molt important per orientar les decisions dels actors públics i privats. El seu naixement i desenvolupament

pament es va produir als Estats Units en el anys 30 i 40 de la mà del sector privat³ i van assolir aviat molta popularitat, en realitzar una previsió encertada de l'elecció del president Roosevelt, l'any 1932, només amb una mostra d'unes 5.000 persones.⁴

Com a exemples d'enquestes d'opinió podem trobar les que es realitzen a escala local o regional, com el *Baròmetre d'opinió pública* de la Generalitat de Catalunya o el *Baròmetre* de l'ajuntament de Barcelona;⁵ les que tenen un caràcter nacional, com el *Barómetro* del CIS,⁶ o altres que inclouen diferents estats, com l'*Eurobaròmetre*⁷ o el *Latinobarómetro*.⁸

També, dins d'aquesta mena d'enquestes trobem l'*Observatori*, una enquesta realitzada actualment de manera semestral (quadrimestral en els anys 2002-2006) i que ja suma catorze edicions.

El principal objectiu de l'Observatori és, doncs, crear indicadors que ajudin a entendre la nostra realitat. També l'utilitzem per complementar altres estudis que des del nostre centre o d'altres departaments de les administracions s'estan realitzant.

Dins de tots els aspectes tractats per aquesta enquesta, volem fer un petit comparatiu de l'evolució de la percepció dels principals problemes d'Andorra amb els de l'Eurobaròmetre (i altres enquestes fetes a Espanya) per explicar millor la utilitat d'aquestes enquestes. (Vegeu gràfics 1 i 2 a la següent pàgina).

Comparació de la percepció dels principals problemes per part de la població amb els resultats de l'Eurobaròmetre

De la comparació dels gràfics, podem extreure els següents comentaris:

- A la Unió Europea, el principal problema per al conjunt de la població és l'atur (un 44%), seguit de la situació econòmica (un 26%) i la inseguretat ciutadana (un 24%).

La inseguretat es veu d'una forma molt diferent a Andorra, ja que no té cap presència significativa en els resultats de l'Observatori.

Tampoc l'atur no es percep com un problema. De fet hi ha un 1% que afirma que la manca de mà d'obra és un dels tres problemes més importants, encara que s'ha de ressaltar que aquesta xifra ha baixat durant aquests anys (el segon quadrimestre del 2003 era del 4%).

De totes maneres i malgrat la plena ocupació, un 5% de la població declara "les condicions de treball" com un dels principals problemes del Principat.

- El 26% dels europeus declaren com una de les seves principals preocupacions la situació econòmica, per un 25% dels francesos i un 8% dels espanyols. De fet, aquesta preocupació per la situació econòmica a Europa està lligada a la preocupació per l'augment de l'atur en països com França i Alemanya. Un altre exemple és Portugal, on l'atur i la situació econòmica són les principals preocupacions, amb percentatges per sobre de la mitjana de la Unió Europea.

Taula 1 : Resultats de l'Observatori del tercer quadrimestre del 2005⁹

	Casos	% resp.
Trànsit	545	60,4%
Vivenda cara	458	50,8%
Salariis baixos	187	20,8%
Polítiques socials, prestacions i pensions	143	15,8%
Nivell de vida car	134	14,9%
Manca d'infraestructures i equipaments	74	8,2%
Transport públic	66	7,3%
Qualitat de vida	63	7,0%
Medi ambient	50	5,6%
Condicions de treball	44	4,9%
Creixement desordenat	43	4,8%
Economia	37	4,2%
Política andorrana	35	3,9%
Educació	30	3,4%
Manca d'aparcaments	28	3,1%
Pèrdua d'identitat	27	3,0%
Dificultats dels immigrants	23	2,6%
Funcionament de les administracions	21	2,4%
Turisme	16	1,8%
Sanitat	13	1,5%
Guarderies	11	1,3%
Valors	8	,9%
STA	7	,8%
Problemes socials	5	,6%
Integració al país dels immigrants	4	,5%
Manca de mà d'obra	4	,5%
Joventut	4	,4%
Altres	17	1,9%
Cap	7	,7%
Ns/nc	26	2,9%

A Espanya, la crisi econòmica d'aquests països no l'afecta de manera tan directa i això fa que la situació econòmica no es vegi de manera tan preocupant, malgrat mantenir unes taxes d'atur encara elevades en relació amb la resta de països.

Pel que fa a Andorra, només un 6% de la població afirma que la situació econòmica (i el futur del turisme) és un dels dos principals problemes d'Andorra. Aquesta no-percepció de la situació com a problemàtica pot derivar tant de la situació econòmica del país (amb plena ocupació) com de la dinàmica general de l'economia andorrana en els darrers quaranta anys, amb una gran expansió econòmica i amb comptades èpoques d'estancament econòmic.

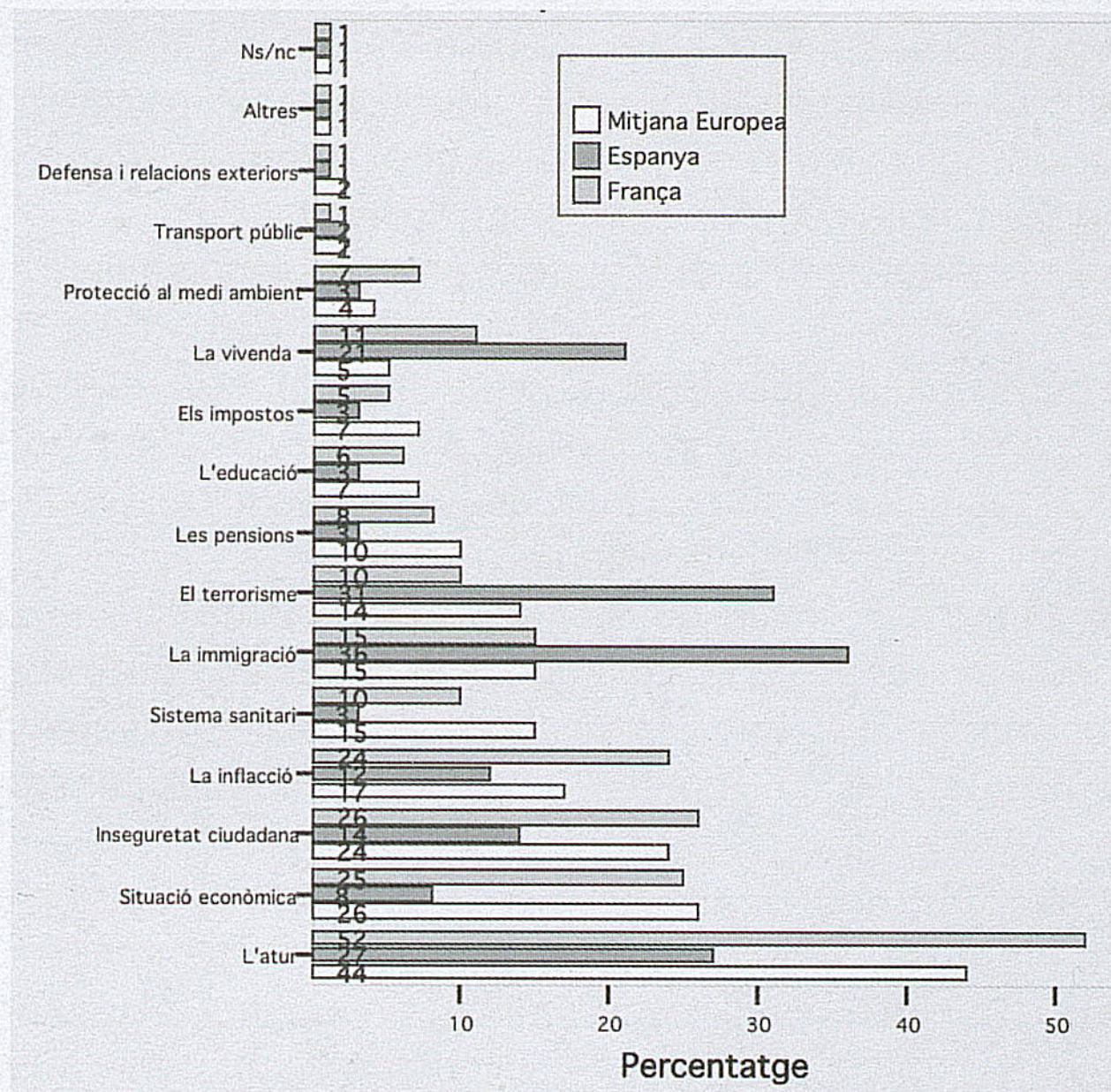
- A Europa, el quart problema més esmentat és la inflació, mentre que aquest és el tercer problema en l'Observatori (si hi sumem *nivell de vida car* i *salariis baixos* és del 36%). En aquest cas, el nivell de vida car és un problema més important a Andorra que a la resta d'Europa (s'ha de tenir en compte, però, que la *vivenda cara* és un problema molt relacionat).

- L'habitatge és un dels dos principals problemes del seu país per a només el 5% dels europeus. Per als espanyols, aquest percentatge puja al 21%. El percentatge d'andorrans que declaren que aquest fet és un problema és del 51%. També al baròmetre de Barcelona esdevé un problema important, el segon, i la percepció ha anat pujant progressivament des de l'any 2001 (un increment que també es dona a Andorra).

- D'altra banda, el principal problema d'Andorra, el trànsit, no té rellevància en l'Eurobaròmetre. De tota manera, aquesta és una afirmació que s'ha de matisar: si veiem altres enquestes d'opinió, com la del Baròmetre de l'ajuntament de Barcelona, el trànsit és el quart problema més important; o a Màlaga, on també és el trànsit el problema més esmentat, sobretot a les zones costaneres (més urbanitzades).

Aquests dos resultats ens demostren que el trànsit apareix a la resta d'Europa com un problema important quan es parla a escala més local, de ciutat, però no és

Taula 2. Resultats de l'enquesta de l'Eurobaròmetre.

anomenat pels enquestats quan es parla de problemes a escala estatal. Les dimensions territorials d'Andorra fan que hi hagi una percepció diferent, en superposar-se els problemes que els enquestats associen a la manera de viure en una connurbació amb la resta de problemes que els enquestats perceben que són de caràcter més nacional.

- La immigració és a l'enquesta de l'Eurobaròmetre un dels dos principals problemes per al 15% dels europeus. A Espanya, el percentatge és del 36%. Aquest percentatge superior a la resta de la mitjana de la Unió Europea, segurament pel gran creixement del fenomen de la immigració en pocs anys a Espanya, demostra que aquestes enquestes, en mesurar les percepcions de la població, són un indicador interessant dels canvis socials i que aquests canvis es poden transformar en un problema per a una part de la població.

A Andorra, els problemes derivats de la immigració només s'esmenten pel 3,5% dels enquestats (si hi sumem *la pèrdua d'identitat*, aspecte sobretot relacionat amb l'ús del català).¹³ La gran proporció de persones immigrades i la contínua necessitat de mà d'obra són uns dels factors que fan que la immigració no es vegi com un perill (almenys no d'igual manera que als països del nostre entorn).

- Per una altra part, un 2,6% de la població declara que un dels principals problemes d'Andorra és la dificultat per integrar-se al país, dada també molt significativa d'una part del col·lectiu immigrant. En els propers observatoris serà molt interessant veure l'evolució d'aquests dos problemes, ja que poden ser un dels indicadors per mesurar les dificultats de cohesió de la nostra societat.

- El sistema sanitari és un dels dos principals problemes per al 15% dels europeus, mentre que també ho és per a menys del 2% de la població andorrana.

Aquesta dada pot ser indicativa d'una major satisfacció dels andorrans sobre aquest tema, però també d'un nivell d'exigència menor o de la menor preocupació que hi ha en altres països sobre el futur del sistema sanitari (en alguns països ja s'han començat a fer reformes del sistema).

En canvi, la percepció de les pensions com a problema la diuen un 10% de mitjana dels europeus per un 16% de la població andorrana (tot i que està agrupat *ajudes socials, prestacions i pensions*), fenomen que podria estar vinculat amb el debat que d'un temps ençà es dona al nostre país sobre les pensions i les ajudes socials.

- Un problema que sobresurt a Andorra en comparació dels països del voltant és la qüestió *Infraestructures, equipaments i manca d'aparcaments*, que es pot relacionar amb el problema del trànsit i que no s'esmenta de manera significativa a la resta de països, encara que sí en la catalana. Segurament aquest percentatge té a veure amb el gran creixement econòmic andorrà, a una velocitat més ràpida que l'augment d'infraestructures públiques, o si més no, a la percepció de dificultats actuals que fa pocs anys no hi eren (per exemple aparcar).

Recapitulant, una enquesta d'opinió com l'Observatori és una eina més per tal de poder entendre l'evolució de la societat andorrana i poder fer-ne comparacions amb l'entorn i en el temps.

En l'anàlisi del dia d'avui es pot comprovar quins temes són els que més preocupen la nostra població (el trànsit, l'habitatge, el nivell de vida car...), quins són aquells que, tot i tenir menys proporció de respostes, també ens condicionen prou (medi ambient, condicions de vida, condicions laborals...) i quins no són significatius a Andorra però que precisament per això esdevenen molt interessants per completar la nostra radiografia (inseguretat ciutadana, atur...).

S'ha de tenir molt en compte que l'Observatori no és un estudi exhaustiu sobre la realitat. Les preguntes sobre els problemes parlen de percepcions i de vegades els problemes que més es perceben no són els problemes reals o que es demostren al llarg del temps com a més importants. Aquesta importància, en tot cas, és diferent segons el punt de vista de cada ideologia. Per una altra banda, les percepcions també poden estar condicionades pel tractament mediàtic així com pel canvi de

valors de la població o la presa de consciència de problemes que abans no es percebien com a tals.

Amb totes aquestes matisacions, el que pretén l'Observatori és donar servei, com una eina més, en l'intent d'entendre la nostra realitat.

Joan Micó i Ibàñez

Sociòleg i director del Centre de Recerca Sociològica de l'Institut d'Estudis Andorrans

Notes:

- 1- Martínez Quintana, Violante (2002) *Iniciación a la Sociología: Los fundamentos básicos*. Editorial Tirant lo Blanch.
- 2- El desig de donar respostes que estan d'acord amb les normes i valors dominants a la societat.
- 3- Estudis de mercat realitzats per Gallup, Crossley i Roper.
- 4- García Ferrando, Manuel (1994) "La encuesta" en *El análisis de la realidad social. Métodos y técnicas de investigación*. Editorial Alianza Universidad Textos.
- 5- Enquesta telefònica trimestral a més de 800 ciutadans de la ciutat de Barcelona. En el supòsit d'una selecció aleatòria senzilla, per a un nivell de confiança del 95,5 % (2s), i $P=Q$, l'error és de 3,54 % pel conjunt de la mostra. Els resultats que comentem són els de la primavera del 2004.
- 6- El Centro de Investigaciones Sociológicas d'Espanya realitza aquesta enquesta de manera mensual.
- 7- Enquesta trimestral que es realitza a tots els membres de la Unió Europea. Podeu trobar els resultats a la pàgina web: http://ec.europa.eu/public_opinion/standard_en.htm
- 8- Enquesta anyal a disset països llatins. Per a més informació, podeu consultar la pàgina web: <http://www.latinobarometro.org>
- 9- Observatori del Cres. Es poden trobar els resultats a la pàgina web: <http://www.iea.ad/ces/observatori/temes/problemes3trimestre2005.html>

Bibliografia

- Analyse de l'opinion publique. Commission Européenne. "Eurobaromètre".
http://europa.eu.int/comm/public_opinion/
- "Observatori andorrà". <http://www.iea.ad/cres/observatori.html>
- Departament d'Estudis i Avaluació de l'Ajuntament de Barcelona. "Baròmetre de l'Ajuntament de Barcelona" primavera del 2004. El País. Edición de Cataluña. Martes, 27 de Abril de 2004
- Gabinete de Prospección Sociológica. Gobierno Vasco. "Sociómetro Vasco"
http://www.euskadi.net/estudios_sociologicos/sociometros_c.apl
- García Ferrando, Manuel (1994) "La encuesta" en *El análisis de la realidad social. Métodos y técnicas de investigación*. Editorial Alianza Universidad Textos.
- Martínez Quintana, Violante (2002) *Iniciación a la Sociología: Los fundamentos básicos*. Editorial Tirant lo Blanch
- Obregón, Rafael. "Usos y abusos de las encuestas de opinión pública: Un análisis cualitativo de la campaña presidencial de 1998"
- Sociedad para la Cooperación y el Desarrollo. Diputación de Málaga. "Barómetro de la provincia de Málaga".
<http://www.sodpe.es>